

บทที่ 3

ความรู้เบื้องต้นของการวิจัยด้านการสื่อสาร (Basic Elements of Communication Research)

เค้าโครงเรื่อง

1. ปัญหาการวิจัย
 - 1.1 หน่วยของการวิเคราะห์
2. ตัวแปร
 - 2.1 ความสัมพันธ์ของตัวแปร
3. ข้อเสนอสมมุติฐาน
 - 3.1 แหล่งปัญหาและข้อเสนอสมมุติฐาน

สาระสำคัญ : Main Points

ปัญหาการวิจัย (research problem) นั่นก็คือประเด็นคำถามหรือข้อสงสัยอยาก رؤ้อยากเห็นของผู้วิจัยเองที่ต้องแสวงหาวิธีค้นหาคำตอบให้ได้ ซึ่งจะพบกับอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินงาน เช่น ข้อบกพร่องทางนิเวศน์ การให้คำจำกัดความ ตัวแปรต่าง ๆ สมมุติฐานที่ต้องการทดสอบที่จะต้องมีการวิเคราะห์ หน่วยของการวิเคราะห์ หรือผู้ถูกวิจัย (respondents) อย่างมีระบบ

จุดประสงค์การเรียนรู้

- หลังจากท่านได้ศึกษาบทนี้แล้ว ท่านควรจะสามารถ ดังนี้
1. อธิบายธรรมชาติของปัญหาการวิจัยด้านการสื่อสารมวลชน
 2. สามารถบอกชนิดต่าง ๆ เกี่ยวกับหน่วย ของการวิเคราะห์ที่ใช้ในการ วิจัยทางสังคมศาสตร์ได้
 3. อธิบายความหมายของข้อบกพร่องส่วนตัวและข้อบกพร่องด้านนิเวศน์

4. ให้ตัวอย่างชนิดต่าง ๆ ของตัวแปร (variables) เช่น Independent, Dependent, Control, Dichotomous, Continuous และ Discrete ได้
5. อธิบายขยายมโนทัศน์ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ และอธิบายความสัมพันธ์ในแง่ของทิศทาง ปริมาณและขนาดของตัวแปรเหล่านั้นได้
6. พิสูจน์หรือแสดงคุณสมบัติและจัดเตรียมตัวอย่างของสมมุติฐานที่สามารถทำการวิจัยได้อย่างน้อย ๓ ตัวอย่าง
7. แสดงแหล่งของสมมุติฐานทางการวิจัยที่ให้ประโยชน์มากที่สุด

ศัพท์ที่สำคัญ : Key Terms

Unit of analysis	Continuous variable
Ecological fallacy	Control variable
Individualist fallacy	Positive relation
Dependent variable (DV)	Negative relation
Independent variable (IV)	Magnitude of relation
Spuriousness	Hypothesis

1. ปัญหาการวิจัย : Research Problems

การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ทุกชนิดจะเริ่มจากการให้คำจำกัดความของปัญหาของปัญหาการวิจัยนั้น ๆ ในเชิงวิทยาศาสตร์แล้วมักจะเข้าใจว่าปัญหาก็คือคำถามที่ต้องแสวงหาคำตอบได้อย่างชัดเจนโดยการสังเกตทดลองและพิสูจน์ได้ ส่วนปัญหาที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้โดยการทดลอง โดยเฉพาะปัญหาที่มีการกล่าวอ้างอย่างมั่นใจและผ่านการพิจารณาปัญหามาอย่างรอบคอบแล้วนั้น จะไม่สามารถนำมาแก้ไข ในแง่ของการสืบหาโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ได้ มักเป็นปัญหาโดยทั่ว ๆ ไปที่ปรากฏให้เห็นอยู่เสมอ

1.1 หน่วยของการวิเคราะห์ : Units of Analysis

ในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์สังคมอย่างเช่นด้านการสื่อสารมวลชนนั้น หน่วยของการวิเคราะห์ก็คือ หน่วยข้อมูลที่ได้มาแล้วควรสนองตอบต่อมโนทัศน์ การวัดผลและการสังเกตค้นคว้าของเราได้ ในการวิจัยทางการสื่อสารหลายเรื่องผู้ตอบแบบ

สอบถามในการวิจัยแบบสำรวจนั้น หน่วยของการวิเคราะห์ก็คือผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน นั่นเอง อย่างไรก็ตามหน่วยการวิเคราะห์นี้อาจจะเป็นการรวบรวมข้อมูลจากองค์การ สถาบัน กลุ่มเอกชนต่าง ๆ ประเทศ เขตปกครองหรือความเป็นชาติต่าง ๆ ก็ได้

เมื่อเป็นดังนี้เราจะเห็นว่า Units of Analysis นั้นจะเป็นเกือบทุกสิ่งทุกอย่างในโลกของเรา ไม่ว่าจะเป็น วัตถุ บุคคล พืช สัตว์ สิ่งของใด ผู้วิจัยทางการสื่อสารต้องคำนึงถึงการสรุปผลการวิจัย การอ้างอิงที่ได้จากการวิจัยนั้น จะต้องมีความเชื่อถือได้และอยู่บนพื้นฐานของหน่วยการวิเคราะห์ ที่เราใช้ทำการศึกษาวิจัยนั้น โดยปรกติเราก็วิจัยกับคนซึ่งเกี่ยวข้องกับ การสื่อสารมวลชน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญ

ข้อบกพร่องบางอย่างในการวิจัยก็คือความผิดพลาดทางนิเวศน์หรือที่เรียกกันว่า Ecological fallacy จะเกิดขึ้นเมื่อมีการอ้างอิงเกี่ยวกับตัวบุคคลที่อ้างขึ้นจากการสังเกตเป็นกลุ่มบุคคลหรือการรวมกันของคนหมู่มาก ฉะนั้นเราควรจะศึกษาหรือหาข้อมูลเป็นรายบุคคลไปเพื่อป้องกันความผิดพลาดดังกล่าว ในทางตรงข้าม ข้อผิดพลาดอีกสิ่งหนึ่งก็คือการสรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลหรือการรวมกลุ่มของคน โดยสรุปจากการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนนั้น

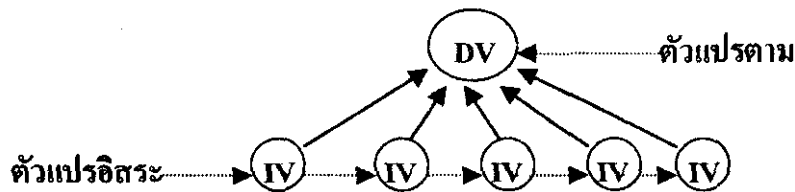
กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 6

จงยกตัวอย่างปัญหาต่าง ๆ ทางสื่อมวลชนมาเพื่อทำการวิจัยอย่างน้อย 2 ปัญหา และพยายามแบ่งปัญหาที่ยกมาออกเป็นปัญหาย่อย ๆ เพื่อสะดวกแก่การทดสอบ

2. ตัวแปร : Variables

เราลองพิจารณาจากความคิดเป็นนามธรรม (abstractions) ลักษณะคุณสมบัติและพฤติกรรมของบุคคล สิ่งของ ที่เราศึกษาวิจัยนั้นเราเรียกกันว่า โนทัศน์ ทีนี้เราลองศึกษามโนทัศน์กลับไปสู่ลักษณะที่เราวัดได้ และเกิดค่าใหม่ขึ้นมาสูงกว่าสองอย่าง ผลที่ได้นี้หรือค่าที่เกิดใหม่นี้ คือค่าของ “ตัวแปร” (variables) และตัวแปรนี้มีหลายรูปแบบ ถ้าเราจะศึกษาวิจัยปรากฏการณ์ต่าง ๆ ลักษณะและสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพที่เราต้องการจะรู้และอธิบายความหมายออกมาและหรือทำนายผลออกมาได้ในสิ่งนั้น ลักษณะนี้เราเรียกว่า “ตัวแปรอิสระ” (independent variables หรือ IV) บางครั้งเราเรียกตัวแปรอิสระว่า “ตัวแปรทำนาย” หรือ Predictor Variables ตัวแปรที่สำคัญทางการวิจัยอีกตัวหนึ่งคือ ตัวแปรตาม หรือ Dependent Variables (DV) เป็นตัวแปรที่เราสามารถอธิบายได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

จากกลุ่มหรือจากชุดของตัวแปรอิสระหลาย ๆ ตัวเข้าประกอบเพื่อการอธิบายหรือสรุปการทำนายตัวแปรตาม (DV) จากตัวแปรอิสระ (IV) นั่นเอง (บางครั้งเราให้คำจำกัดความของคำว่า "วิจัย" ว่า ..การวิจัย คือ การพยายามวิเคราะห์ว่า ตัวแปรอิสระตัวใดบ้าง ที่มีผลทำให้เกิดตัวแปรตามได้ นั่นเอง พิจารณาตามแผนผังดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง เช่น อุบัติเหตุ มักจะเป็นผลมาจากผู้ขับรถ คืมแอลกอฮอล์ เราก็คงคิดว่า แอลกอฮอล์ ตัวใด ระดับใด ที่คนขับคืมขณะขับรถ แล้วมีผลให้เสียการบังคับหรือควบคุมรถ เช่น เบียร์ เหล้า วิสกี้ น้ำเมา แคมเปญ ไวน์ ฯลฯ ซึ่งมีแอลกอฮอล์ระดับต่างกัน ในที่นี้เราพบว่า อุบัติเหตุเป็นตัวแปรตาม และแอลกอฮอล์ระดับต่าง ๆ นั้นเป็นตัวแปรอิสระนั่นเอง

ตัวแปรคุม (Control variables)

การใช้หลักของตัวแปรคุม เพื่อกำหนดขอบเขตความหมายต่าง ๆ โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์และคู่ความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรอิสระ (IV) และตัวแปรตาม (DV) นั้น เป็นสิ่งที่ไม่เป็นจริง (spurious) ฉะนั้นความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นจริงนั้นเป็นสิ่ง "ปลอม" (fake) จะนำมาพิจารณาหรือสรุปผลไม่ได้ ความสัมพันธ์ชนิดนี้ มักจะเกี่ยวเนื่องกันในลักษณะกลับไป-กลับมา และมักเกิดตัวแปร "ตัวที่สาม" ขึ้นมาทำให้การวิเคราะห์ไม่น่าเชื่อถือได้

ตัวแปรต่อเนื่อง (Continuous variables)

ตัวแปรอีกประเภทหนึ่งคือตัวแปรที่มีศักยภาพในตัวของมันเองมันสามารถจะแยกย่อยออกเป็นตัวแปรอื่น ๆ อีกมากมายมหาศาลได้ และมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นอย่างไม่จำกัดได้ ตัวแปรดังกล่าวนี้เรียกว่า "ตัวแปรต่อเนื่อง" (continuous variables)

ตัวแปรคงที่ (Discrete variables)

ในขณะที่เดียวกันตัวแปรที่มีขนาดและหน่วยเล็ก ๆ ซึ่งไม่สามารถแยกย่อยเป็นตัวแปรเล็กกว่าลงไปได้อีกแล้วนั้นจะเรียกว่า "ตัวแปรย่อย" (discrete variables) หรือ "ตัวแปรคงที่"

2.1 ความสัมพันธ์ของตัวแปร : Variable Relations

เมื่อเราพูดว่าตัวแปรสองตัวมีความสัมพันธ์กัน เราหมายถึงว่าตัวแปรทั้งสองนั้นมีความเกี่ยวพันกันตามปกติ นั่นคือมันมีการร่วมกันแปร (covary) ถ้าตัวแปรหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป ความหมายก็เปลี่ยนไป ตัวแปรอีกตัวจะเปลี่ยนแปลงความหมายหรือการทำนายจะเปลี่ยนตามไปด้วย ซึ่งจะเกิดความหมายการเปลี่ยนแปลงไปในทางบวก (positive) หรือทางลบ (negative) ก็ตาม

คือถ้าตัวแปรตัวหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปในทางเพิ่มหรือลด อีกตัวก็จะเปลี่ยนแปลงไปในทางเพิ่มหรือลดตามกัน เราเรียกว่าความสัมพันธ์ทางบวก แต่ถ้าตัวแปรหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปในทางเพิ่ม แต่อีกตัวเปลี่ยนแปลงไปในทางลดหรือตัวแปรเดิมลดลง แต่ตัวแปรตามเพิ่มขึ้น เราก็เรียกความสัมพันธ์ชนิดนี้ว่าความสัมพันธ์ทางลบนั่นเอง ความสัมพันธ์นั้นอธิบายได้ในแง่ของการพิจารณา “ขนาด” (magnitude) ของการสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้น ความสัมพันธ์อย่างสมบูรณ์ (perfect relation) นั้น ตัวแปรตาม (DV) จะสามารถทำนายได้จากตัวแปรอิสระ (IV) อย่างปราศจากข้อผิดพลาดใด ๆ ทั้งสิ้น และในความสัมพันธ์ชนิดที่เรียกว่า “หมดความสัมพันธ์” (zero relation) คือเป็นศูนย์นั้น การทำนายเกี่ยวกับตัวแปรตาม (DV) จะเป็นการเดาสุ่มอย่างสมบูรณ์ (completely random) คือไม่มีความสัมพันธ์กันเลยเช่นกัน

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 7

ให้ยกตัวอย่างชนิดต่าง ๆ ของตัวแปรมาตามที่ทราบ พร้อมยกตัวอย่างประกอบมาพอสังเขป

3. ข้อสมมุติฐาน : Hypotheses

ข้อสมมุติฐานก็คือการหาคำตอบชั่วคราว (tentative answers) เพื่อจะตอบคำถามการวิจัยนั้น ฉะนั้นข้อความของสมมุติฐานซึ่งไม่ใช่ข้อความที่ถ่วงถ่วงมาจากการสังเกตทดลองหรือที่เป็นจริงจากการทดลองนั้น แต่จะเป็นข้อสมมุติที่รู้สึกนึกคิดขึ้นจากข้อมูลที่มีอยู่หรือที่ได้มาและผู้วิจัยมุ่งหวังที่จะค้นพบในการดำเนินงานการวิจัยของตนนั้นโดยทั่วไปแล้ว ข้อสมมุติฐานนี้จะเป็นการนึกคิดเอาว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามคงจะเป็นไปตามที่สมมุตินั้นเอง

การตั้งข้อสมมุติฐานที่ดี

ข้อสมมุติฐานทางการวิจัยที่สามารถปฏิบัติได้และใช้ได้ดีจะมีลักษณะที่มีคุณภาพ 4 ประการดังนี้คือ

1. ต้องชัดเจน (clear) ไม่คลุมเครือ ตั้งสมมุติฐานให้ได้จำกัดความชัดเจน
2. เป็นค่าอิสระ (value-free) สมมุติฐานที่สามารถปฏิบัติได้นั้นมีหลักง่าย ๆ คือผู้วิจัยต้องหลีกเลี่ยงความพึงพอใจส่วนตัว ไม่ลำเอียง หรือพิจารณาโดยเอาตัวเองเป็นใหญ่
3. ต้องเป็นเรื่องเฉพาะ (specific) คือข้อความต้องบอกอย่างตรงประเด็นว่าผู้วิจัยต้องการหรือหวังอะไร คิดว่าอย่างไรในการค้นคว้าวิจัยเรื่องนั้น ๆ โดยตรงกล่าวคือข้อสมมุติฐานต้องบอกว่า “อย่างไร” “ขนาดใด” “ระดับใด” และสภาพอะไรที่ตัวแปรทั้งสอง (IV และ VD) นั้นมีความสัมพันธ์กันได้ และ
4. ต้องสามารถทดสอบพิสูจน์ได้ (testable) ข้อสมมุติฐานใดก็ตามจะใช้ไม่ได้นอกเสียจากว่ามันจะถูกวิเคราะห์ ทดสอบ หรือพิสูจน์ทดลองอย่างเป็นระบบด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น

3.1 แหล่งปัญหาและข้อสมมุติฐาน : Sources of Problems and Hypotheses

ถ้าหากว่าข้อสมมุติฐานสร้างขึ้นจากทฤษฎีจากการสังเกตทดลองหรือจากความเชื่อเก่า ๆ ผู้วิจัยจำเป็นต้องค้นคว้าหาความรู้จากสภาพในปัจจุบันเกี่ยวกับข้อสมมุติฐานของตนนั้นเพิ่มเติมอีกด้วย จุดแรกนี้จะเริ่มต้นว่าเพิ่มเติมก็คือ การรวบรวมบรรณานุกรมความรู้เกี่ยวกับสมุดหนังสือต่าง ๆ เช่น ใครแต่งหนังสืออะไร พิมพ์เมื่อใด เหล่านี้เป็นต้นดัชนี (Indexes) และ รายการย่อวิจัย (abstracts) ต่าง ๆ ในห้องสมุดซึ่งมีเอกสารอุปรกรณ์ที่สมบูรณ์แบบจะดีที่สุด นอกจากนี้ก็มีหนังสืออ้างอิงต่าง ๆ เช่น รายงาน หรือสถิติประจำปี (statistical sourcebooks) วารสารต่าง ๆ (journals) ตลอดจน คู่มือการวิจัยทางการสื่อสาร (communication research handbook) เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนรู้ 8

ให้นักศึกษาค้นคว้า Abstracts ในการวิจัยด้านสื่อสารมวลชนจากห้องสมุดมาคนละ 2 เรื่อง แล้วให้บอกว่าเป็นการวิจัยแบบใด ผลเป็นอย่างไร

สรุปท้ายบท : Summary

การเริ่มต้นของการวิจัยทั้งหมดนั้นจะอยู่ที่ปัญหาหรือข้อสงสัยที่ผู้วิจัยอยากจะค้นคว้าหาคำตอบ การสังเกตทดลอง (empirical) จะเป็นแนววิธีการทางสังคมศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์สังคมซึ่งมักจะมีข้อบกพร่องอยู่เสมอในบทสรุปผลเนื่องจากนำเอาหน่วยวิเคราะห์ที่ไม่เหมาะสมเข้ามาวิเคราะห์ทั้งส่วนบุคคลและกลุ่ม หรือการนำเอาตัวแปรที่ไม่เป็นจริงเข้าหาความสัมพันธ์เพื่อจะทำนายตัวแปรตาม (DV) ซึ่งเป็นวิธีการที่ผิด ดังนั้นผู้ศึกษาจะต้องทำความเข้าใจกับระบบตัวแปรต่าง ๆ ให้ถ่องแท้

แบบฝึกหัด : วัตถุประสงค์ด้วยตนเอง

ก. ปัญหาการวิจัย : จงเติมคำในช่องว่างให้ถูกต้องตามที่ได้ศึกษามา

1. จุดเริ่มต้นของการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ทั้งหมดคือ.....
2. ในวิธีการทางวิทยาศาสตร์สังคมนั้น ปัญหาที่มีอยู่จะต้องถูกแก้ไขได้ด้วยวิธีวิจัยแบบ

ข. หน่วยของการวิเคราะห์

3. หน่วยของการวิเคราะห์คือ
4. การสรุปผลผิดพลาดที่เกิดจากการนำเอาหน่วยของการวิเคราะห์ที่ไม่เหมาะสมมาวิเคราะห์ ซึ่งเรียกว่า “ข้อบกพร่องทางนิเวศน์” (ecological fallcy) นั้น เมื่อผลที่ได้นำมาจากการศึกษาของกลุ่มบุคคล แต่การสรุปผลสรุปจากพฤติกรรมของ.....
5. การสรุปผลที่ไม่เหมาะสมถูกต้องเกี่ยวกับกลุ่ม โดยสรุปจากข้อมูลส่วนบุคคลนั้น จะก่อให้เกิด.....
6. หากเราพบว่าประชากรส่วนมากของประเทศมีความเชื่ออย่างเหนียวแน่นมั่นคงในผลดีของการปกครองแบบประชาธิปไตย เช่น กฎที่สำคัญ ๆ ทางสังคม ของสังคม โดยสังคม เพื่อสังคม กระบวนการออกกฎหมาย หรือเสรีภาพส่วนบุคคล ผู้วิจัยอาจจะกระทำการผิดพลาดในส่วนข้อบกพร่องส่วนบุคคลถ้าผู้วิจัยพยายามสรุปผลว่า

7. ถ้าเราพบว่าประเทศทั้งประเทศทั้งหลายส่วนมากเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ โดยมากจะปกครองโดยใช้ความรุนแรงทางการเมือง ผู้วิจัยอาจกระทำการผิดพลาดทางนิเวศน์ (ecological fallacy) ได้หากเขาพยายามสรุปว่า

ค. ตัวแปรต่างๆ

8. อะไรเป็นความแตกต่างระหว่าง “มโนทัศน์” และ “ตัวแปร” ซึ่งเราใช้เป็นตัวแทนแสดงเกี่ยวกับความแตกต่างนี้จงอธิบาย.....
-
9. หากเราเชื่อว่าตัวแปรตัวหนึ่งบางอย่างเป็นเหตุผลต่ออีกตัวแปรหนึ่ง สาเหตุที่ทำให้เรารู้สึกเช่นนั้นจะเรียกว่าเป็น.....
และผลที่เราคิดหรือทำนายไว้นั้นจะเป็น.....
10. ในความรู้สึกใดที่ความแตกต่างระหว่าง IV และ DV จะถูกกำหนดโดยจุดมุ่งหมายทางการวิจัยเฉพาะเรื่องนั้นเท่านั้นจงอธิบาย
-
11. ตัวแปรคุม (control variable) นั้น ผู้วิจัยมักจะใช้บ่อย ๆ กรณีความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร เป็น.....
12. จงอธิบายความแตกต่างระหว่างตัวแปรต่อเนื่อง (continuous) และตัวแปรย่อย (discrete) ดังนี้คือ
-
13. ในการวิจัยนั้น “ความสัมพันธ์” ก็คือการเชื่อมหรือผูกพันกันระหว่าง.....
ตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป
14. การที่เรากล่าวว่ามีร่วมกันของตัวแปร 2 ตัว ก็คือการที่จะบอกว่า.....
-
15. ถ้าผู้มีรายได้สูงมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงของการเข้าร่วมทางการเมือง และผู้มีรายได้ต่ำมีความสัมพันธ์กันระดับต่ำในการให้ข่าวทางการเมือง ตัวแปรดังกล่าวสัมพันธ์กันไปในทาง
-

16. ความสัมพันธ์ที่เป็นลบ (negative) จะหมายถึงว่าขณะนี้ค่าของตัวแปรหนึ่งเพิ่มสูงขึ้นแต่ค่าของตัวแปรอีกตัวหนึ่งที่สัมพันธ์กันนั้นจะ
17. ระดับที่ซึ่งตัวแปร 2 ตัวเข้าด้วยกัน เราจะดูได้จาก.....
ของความสัมพันธ์ของทั้งสองตัวแปรนั้น
18. ในแง่ของขนาดหรือปริมาณ (magnitude) ของความสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ที่มีมากที่สุดจะพบได้ในงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์สังคมนั้น ได้แก่
และ.....

ง. ข้อสมมติฐาน

19. จงอธิบายว่า ข้อสมมุติฐานนั้นแตกต่างจากปัญหาการวิจัย (research problems) อย่างไร.....
20. จงอธิบายถึงลักษณะ 4 ประการของสมมุติฐานการวิจัยซึ่งสามารถจะนำมาใช้ปฏิบัติการวิจัยได้

จ. ตัวอย่างปัญหาและข้อสมมุติฐาน

21. บทสร้าง (บทพิสูจน์) หรือคำถามต่อไปนี ข้อใดที่สามารถแก้ไขให้ดีขึ้นได้ในแนวการสืบสวนสอบสวนทางวิทยาศาสตร์
1. เพศชายจะมีคู่สมรสกันเอง (extra-marital sex) มากกว่าเพศหญิง ?
 2. การสมรสกันระหว่างเพศเดียวกันนั้นผิดศีลธรรมหรือไม่ ?
 3. การสมรสระหว่างเพศเดียวกันจะทำให้คนตาบอดจริงหรือ ?
 4. กลุ่มคนที่พัวพันกันการสมรสเพศเดียวกันนั้นน่าจะมีการหย่าร้างมากกว่ากลุ่มที่ไม่พัวพันกับการสมรสเพศเดียวกัน
 5. นักเรียนโรงเรียนรัฐบาลนั้นควรจะสอนเรื่องเพศก่อนแต่งงาน
 6. กลุ่มคนที่หลีกเลี่ยงการพัวพันในเพศเดียวกันนั้นน่าจะได้รับ การพันทุกข์มากกว่ากลุ่มที่หมกหมุ่นกับการสมรสในเพศเดียวกัน
- ตอบ.....

22. “นโยบายการช่วยเหลือต่างประเทศจะสัมพันธ์ต่อการเข้าร่วมในพรรคการเมือง”
ข้อสมมุติฐานดังกล่าวนี้ผิดอย่างไร.....

ฉ. แหล่งปัญหาและข้อสมมุติฐาน

23. ตามที่ท่านได้ศึกษามาแล้วนี้ แหล่งที่จะให้แนวทางแก้ปัญหาการวิจัยมากที่สุด
แหล่งหนึ่งนั้น ได้แก่ทางอาชีพ
ต่างๆ
24. บทคัดย่อ (abstracts) มีลักษณะอย่างไร โดยปรกติจะไม่พบในบรรณานุกรม
(bibliographies) ในภาคผนวกหรือในดัชนีต่างๆ เพราะบทคัดย่อเป็น
-